

Kehely

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	54.410.1
Alkotó:	Ismeretlen mester
Készítés ideje:	17. SZÁZAD
Készítés helye:	Oroszország
Jelzés:	jelzetlen
Anyag:	ezüst
Technika:	részben aranyozott; trébelt; vésett
Méretek:	magasság: 19,5 cm szájátmérő: 11,6 cm talpátmérő: 12,9 cm

Kerek talpa szélesen kiálló peremen nyugszik. A szárat hat, a talpra futó, azzal egyező lemezből készült csavarodó gerezd alkotja, melyeken vésett pikkely és háromszög motívumok váltakoznak, az előbbieket a talp pereméhez hasonlóan aranyozottak. A talpra közvetlenül helyezett nódusz lapított gömb alakú, felületén a gerezdeken látható vésett motívumok váltakoznak. A nódusz feletti hengeres szár díszítetlen, a felületén két apró lyukkal. A kupa félgömb formájú, a főnézetén három medalionba a Deésziszt vésték: középen a Pantokrátor, jobbján az Istenszülő, balján Keresztelő Szent János közbenjáró félalakja. A kupa hátsó nézetén vésett mezőben nyolcágú kereszt a szenvedés eszközeivel és az ezeket kísérő szláv feliratokkal. A kupa külső peremén cirill betűs felirat fut körbe az alapítási igékkel (Mt 26,27), úgy, ahogyan a bor felett Aranyszájú Szent János liturgiájában is elhangzik. A szöveg Keresztelő képe mögött indul. Az ábrázolások és a felirat aranyozott. Utóbbi betűhív átiratát 1884-ben közölték, modern átirata magyar fordításban: Igyatok ebből mindnyájan; ez az én vérem, az új szövetségé, mely értetek és sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára”.

A kehely talpán még egy vésett – feltehetően utólagos – cirill írás is olvasható. Somogyi Árpád az 1500-as dátumot vélte benne felfedezni (Egy XVI. századi orosz ötvös kelyhe. *Az Iparművészeti Múzeum Évkönyvei*, 1. 1954, 117). Ez a feloldás azonban nem tűnik meggyőzőnek, mivel abban az időben az orosz gyakorlatban inkább a világ teremtésétől, és nem Krisztus születésétől adták meg a dátumokat. A kehely formája alapján 17. századi alkotásnak tűnik.

A tárgy gróf Vigyázó Ferenc (1874–1928) gyűjteményéből származik; 1950-ben, a Magyar Tudományos Akadémiától vette át az Iparművészeti Múzeum.

Terdik Szilveszter

Irodalom

- szerző: Vadászi Erzsébet: *A terművészetek határai I. Gótika*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1974. - kat. sz. 108
- Szerk.: Pogány Ö. Gábor: A régi orosz egyházi ötvösművészet magyarországi emlékei. *A magyar és az orosz iparművészet történeti kapcsolatáról*. Budapest, 1954. - 37; 1. kép (Somogyi Árpád)
- Szerk.: Pulszky Károly, Radisics Jenő: *A magyar történeti ötvösmű-kiállítás lajstroma*. Franklin Társulat, Budapest, 1884. - II. terem, p. 22., Nr 8.
- Somogyi Árpád: Egy XVI. századi orosz ötvös kelyhe. *Az Iparművészeti Múzeum évkönyvei*, 1 (1954). - 116-118

